

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Een algemene normtheorie toegepast op open normen in het belastingrecht

Rustenburg, P.

Citation

Rustenburg, P. (2020, May 14). *Een algemene normtheorie toegepast op open normen in het belastingrecht*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/87896>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/87896>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/87896> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Rustenburg, P.

Title: Een algemene normtheorie toegepast op open normen in het belastingrecht

Issue Date: 2020-05-14

Bibliografie

- Achterberg, J. & Vriens, D., *Organisations*, Springer Berlin 2010.
- Adriani, P.J.A. & Hoorn, J. van, *Het belastingrecht. Zijn grondslagen en ontwikkeling*, deel II, Veen's Uitgeverij Amsterdam 1954.
- Alexy, R., *Theorie der Grundrechte*, Suhrkamp Frankfurt 1994.
- Asimov, I., *The Relativity of Wrong*, *The Skeptical Inquirer*, Fall 1989, Vol. 14.
- Asser *Procesrecht/Korthals Altes & Groen* 7, Kluwer Deventer 2015.
- Asser-Scholten (Algemeen deel), Tjeenk Willink Zwolle 1974.
- Bakker, P.S., *Redelijkheid en billijkheid als gedragsnorm*, diss. Amsterdam VU, Kluwer Deventer 2012.
- Barendrecht, J.M., *Recht als model van rechtvaardigheid*, diss. Tilburg, Kluwer Deventer 1992.
- Bartels, S.E. & Milo, J.M., *Open normen in het goederenrecht*, Boom juridisch Den Haag 2000.
- Bavinck, C.B., *De open norm: de rol van de hoogste rechter*, In J.P. Boer(red), *Kwaliteit van de belastingrechtspraak belicht*, Sdu Den Haag 2013.
- Berkhout, T.M., *'Waarde in het economische verkeer (FED Fiscale Brochure)'*, Kluwer Deventer 2015.
- Beslagsyllabus, versie nov. 2017, www.rechtspraak.nl.
- Boer, J.P. (red), *Kwaliteit van de belastingrechtspraak belicht*, Sdu Den Haag 2013.
- Brix, B., *Law, Language and legal determinacy*, Clarendon Press Oxford 2003.
- Brodführer, M., *Bewusste Lücken im Gesetz und der Verweis auf „Wissenschaft und Praxis“*, diss. Jena, *Fundamenta Juridica* Band 62, Nomos Baden-Baden 2010.
- Brouwer, L.E.J., *Over de grondslagen der wiskunde*, diss. Amsterdam UvA 1907, Epsilon Uitgaven Utrecht 2005.
- Buchanan, J.M., *The power to Tax*, Liberty Fund Indianapolis 1999 V9.
- Canaris, C-W., *Die Feststellung von Lücken im Gesetz*, Duncker & Humblot Berlin 1983.
- Canaris, C-W., *Systemdenken und Systembegriff in der Jurisprudenz*, Duncker & Humblot Berlin 1983.
- Collins, H., *The Forthcoming EC Directive on Unfair Commercial Practices*, Kluwer Deventer 2004.
- Dalen, D. van, *Intuitionistische Analyse, een constructief denkraam*, Epsilon Utrecht 2010.
- Dalen, D. van, *L.E.J. Brouwer en de grondslagen der wiskunde*, Epsilon Utrecht 2005.
- Deemter, K. van, *Not exactly*, Oxford University Press Oxford 2009.
- Dijksterhuis, B., *Rechtens normeren alimentatiehoogte*, diss. Leiden, University Press Leiden 2008.
- Dimov, D., *Crowdsourced Online Dispute Resolution*, diss. Leiden, MI-283 Meijers Reeks Leiden 2017.
- Dorst, A.J.A. van, *Cassatie in strafzaken*, Kluwer Deventer 2012.
- Douma, S., *Optimization of Tax Sovereignty and free movement*, diss. Leiden, IBFD Amsterdam 2012.
- Drake J.H., et all (editors), *The Science of Legal Method*, Kelly New York 1917.
- Drielsma, H.A., *De wetsinterpretatie in het fiscale recht en de rechtsbescherming van de Nederlandse staatsburger*, diss. Leiden, Kluwer Deventer 1958.

- Dummett, M., *Frege, Philosophy of language*, Duckworth Londen 1981.
- Dusarduijn, S.H.M., *De rechtsfictie in de inkomstenbelasting*, diss. Tilburg, Gildeprint Enschede 2015.
- Eijk, R.J.W. van, *Web privacy Measurement in Real-Time Bidding Systems*, diss. Leiden, Meijers Reeks MI-318 Leiden 2019.
- Elferink, M.H., *Verwijzingen in wetgeving. Over de publiekrechtelijke en auteursrechtelijke status van normalisatienormen*, diss. Leiden, Kluwer Deventer 1998.
- Endicott, T.A.O., *Vagueness in Law*, Oxford University Press Oxford 2003.
- Frege, G., *Grundgesetze der Arithmetik*, Mentis Paderborn 2009.
- Fuller, L.L., *The morality of law*, Yale University Press Heaven/London 1969.
- Gadamer, H.-G., *Waarheid en methode*, Vantilt Nijmegen 2014.
- Geitmann, R., *Bundesverfassungsgericht und „offene“ Normen*, Duncker & Humblot Berlin 1971.
- Geppaart, Ch.P.A., *Fiscale rechtsvinding*, diss. Leiden, FED Amsterdam 1965.
- Gleick, J., *Chaos*, Viking New York 1988.
- Grapperhaus, F., *De loden last van het koperen fietsplaatje*, Kluwer Deventer 2005.
- Gribnau, J.L.M., *Rechtsbetrekking en rechtsbeginselen in het belastingrecht*, diss. Rotterdam, Gouda Quint 1998.
- Gribnau, J.L.M. e.a., *Terugkoppeling in het belastingrecht*, Sdu Amersfoort 2008.
- Gribnau, J.L.M., 'The Netherlands', in A.P. Dourado (ed.), *Separation of Powers in Tax Law*, IBFD Amsterdam 2010.
- Groenewegen, F.T., *Wetsinterpretatie en rechtsvorming*, F.T., diss. Amsterdam UvA, Boom Juridisch Amsterdam 2006.
- Groot, H. de, *Het recht van oorlog en vrede*, Ambo Baarn 1993.
- Happé, R.H., *Drie beginselen van fiscale rechtsbescherming*, diss. Leiden, Kluwer Deventer 1996.
- Hart, H.L.A., *The concept of Law*, Oxford University Press Oxford 1997.
- Hartkamp, A.S., *Aard en opzet van het nieuwe vermogensrecht*, Kluwer Deventer 2010.
- Heck, P., *Gesetzesauslegung und Interessenjurisprudenz*, Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1914.
- Hedemann, J.W., *Die Flucht in die Genaralklauseln*, Eine gefahr für Recht und Staat, Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1933.
- Heuvel, R.L.G. van den, *Duidelijkheid van fiscale wetgeving*, diss. Leiden, Sdu Amersfoort 2018.
- Hofstra, H.J. & Niessen, R.E.C.M., *Inleiding tot het Nederlands belastingrecht*, Kluwer Deventer 2002.
- Honsell, H. & Mayer-Maly, T.M., *Rechtswissenschaft*, Nomos Baden-Baden 2017.
- Ijzerman, R.L.H., *Het leerstuk van de wetsonthouding in het belastingrecht*, diss. Amsterdam UvA, Kluwer Deventer 1991, Fiscale Monografieën 54.
- Jehke, C., *Bestimmtheit und Klarheit im Steuerrecht*, Duncker & Humblot Berlin 2005.
- Kant, I., *Kritiek van de zuivere rede*, Boom Amsterdam 2004.
- Kant, I., *Kritiek van het oordeelsvermogen*, Boom Amsterdam 2009.
- Keefe R. & Smith, P. (eds), *Vagueness: A Reader*. MIT Press, Cambridge (Mass.), 1997.
- Keil, G. & Poscher, R. (ed.), *Vagueness and law*, Oxford University Press Oxford 2016.
- Kelsen, H., *Allgemeine Theorie der Normen*, Mainz-Verlag Wien 1979.
- Kelsen, H., *Reine Rechtslehre*, Verlag Österreich Wien 2000.
- Klap, A., *Vage normen in het bestuursrecht*, diss. Leiden, Tjeenk Willink Zwolle 1994.
- Klink, B. van, *De wet als symbool*, diss. Tilburg, Tjeenk Willink Deventer 1998.
- Koelewijn, W.I., *Privacy en politiegegevens*, diss. Leiden, Leiden University Press 2009.
- Kolkman, W.D., (eds.), *Erfrecht*, Tekst en commentaar, Kluwer Deventer 2006.

- Krawietz, W., et al, *Theorie der Normen*, Festgabe für Ota Weinberger, Duncker & Humblot Berlin 1984.
- Krop, H., 'Inleiding', in Spinoza, *Ethica*, Prometheus Amsterdam 2002.
- Langereis, Ch.J., Taxation and the right to property, in Jan-Peter Loof e.a. *The right to property*, Shaker Publishing, Maastricht 2000.
- Larenz, K., *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, Springer Berlin 1991.
- Lubbers, A.O., *Belastingarresten lezen en begrijpen*, Sdu Fiscale geschriften Den Haag 2007.
- Lubbers, A.O., *Goed Koopmansgebruik*, Sdu Amersfoort 2005.
- Lubbers, A.O., *Goed koopmansgebruik*, Sdu Amersfoort 2017.
- Maurer, H. & Waldhoff, C., *Allgemeines Verwaltungsrecht*, C.H. Beck München 2017.
- Memelink, P., *De verkeersopvatting*, diss. Leiden, Boom Juridisch Den Haag 2009.
- Menger, K., *Moral, Wille und Weltgestaltung*, Julius Springer Wien 1934.
- Murphy, L. & Nagel, T., *The myth of ownership*, Oxford University Press Oxford 2001.
- Nan, J.S., *Het Lex-Certa Beginsel*, diss. Amsterdam UvA, Sdu Den Haag 2011.
- Niessen, R.E.C.M., *Inleiding tot het Nederlands belastingrecht*, Kluwer Deventer 2010.
- Older, G.J., van der Woude, J.W., Maks, J.G., Jeltsema, D., *Mathematical Systems Theory*, 4th edition, Delft Academic Press Delft 2011.
- Pannier C. & Verhaeghe, J., *Aristoteles Ethica*, Historische uitgeverij Groningen 1999
- Pauwels, M.R.T., *Terugwerkende kracht van belastingwetgeving: gewikt en gewogen*, diss. Tilburg, Sdu Amersfoort 2009.
- Pavillon, C.M.D.S., *Open normen in het Europese consumentenrecht*, diss. Groningen, Kluwer Deventer 2011.
- Perelman, Ch. & Olbrechts-Tytega, L., *La nouvelle rhétorique: traité de l'argumentation*, Presses Universitaires de France Paris 1958.
- Perelman, Ch., *Juridische logica als leer van de argumentatie*, SWU Antwerpen 1979.
- Popper, K.R., *Logik der Forschung*, Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1976.
- Publicatie Open normen ingevuld, De wetgevende macht van de toezichthouder. Bundel van symposium op 19 juni 2013 van Erasmus school of law te Rotterdam.
- Radbruch, G., *Rechtsphilosophie*, Eric Wolf Freiburg 1956.
- Raz, J., *The concept of a Legal System*, Clarendon Press Oxford 2003.
- Reurich, L., *De articulatie van gedragssnormen*, diss. Leiden, Kluwer Deventer 2005.
- Rijkema, P., *Rechtsrecht*, Boom Juridisch Den Haag 2001.
- Rood, G., Over vage normen in het sociaal recht, in *Gratia Commercii*, Tjeenk Willink Zwolle 1981.
- Röttgering, A.E.M., *Cassatie in strafzaken. Een beschermend perspectief*, diss. Tilburg, Sdu Den Haag 2013.
- Rozendal, A., *Het begrip 'belang' in de Nederlandse belastingwetgeving*, diss. Tilburg, Sdu Den Haag 2014.
- Russel, B., *Geschiedenis van de westerse filosofie*, Servire Utrecht 2003
- Schelhaas, H.N., *Redelijkheid en billijkheid*, Kluwer Deventer 2017.
- Schlette, J.A., *Delegatie in het Nederlandse belastingrecht*, diss. Amsterdam VU, Amsterdam 1963.
- Schuer-Bravenboer, M., *Fiscaal overgangsbeleid*, diss. Leiden, Kluwer Deventer 2009.
- Simon, L., *Theorie de Normen- Normentheorien*, Peter Lang Frankfurt 1987.
- Sinninghe Damsté, J.H.R., *Inleiding tot het Nederlands Belastingrecht*, Tjeenk Willink Zwolle 1940.
- Soeteman, A., *Norm en logica*, diss. Leiden, Tjeenk Willink Zwolle 1981.
- Spruit, J.E., et al (red), *Corpus Iuris Civilis II*, Walburg Pers Zutphen 1995.
- Stuurman, C., *Technische normen en het recht*, diss. Amsterdam VU, Kluwer Deventer 1995.

- Tipke, K., *Die Steuerrechtsordnung*, Dr. Otto Schmid Köln 1993.
- Vereniging voor Belastingwetenschap, Delegatie van wetgevende bevoegdheid, geschrift nr. 131, Kluwer Deventer 1972 en verslag debat in nr. 133, Kluwer Deventer 1973. Beginselbepalingen in misbruiksituaties als alternatief voor concrete rechtsregels, geschrift nr. 251, Kluwer Deventer 2014.
- Vries, J.A.J. de, *Het belastingpolitieke systeem*, Agon Elsevier Amsterdam 1970.
- Waismann, F., Symposium Verifiability, p. 121 – 134 in *Proceedings of the Aristotelian Society, Supplementary Volumes*, Vol 19, 1945.
- Wegerich, C., *Die Flucht in die Grenzenlosigkeit*, Justus Wilhelm Hedemann (1878-1963), Mohr Siebeck Berlin 2004.
- Weinberger, O., *Rechtslogik*, Duncker & Humblot Berlin 1989.
- Wiarda, G.J., *Drie typen van rechtsvinding*, Tjeenk Willink Deventer 1999.
- Wissmann, H., *Generalklauseln, Verwaltungsbefugnisse zwischen Gesetzmäßigkeit und offene normen*. Jus Publicum 173, Mohr Siebeck Tübingen 2008.
- Witjes, J.P.J., *Disclosure van Belastingen naar winst in de Jaarrekening*, diss. Leiden, Leiden 2008.
- Wittgenstein, L., *Tractatus Logico-philosophicus*, Athenaeum Amsterdam 1976.
- Wittgenstein, L., *Filosofische onderzoeken*, Boom Amsterdam 2006.
- Wurzel, K.G., *Das juristische Denken*, Moritz Perles Wien 1904.

Curriculum vitae

Pieter Rustenburg (1943) studeerde na HBS-B (Christelijk Lyceum Alkmaar) toegepaste wiskunde bij het Mathematisch Centrum te Amsterdam (thans Centrum voor Wiskunde en Informatica) en aan de Technische Universiteit Eindhoven. Zijn werkzame leven nam een aanvang in de wiskundige research-afdeling van een internationale onderneming en eindigde als bestuursvoorzitter van een internationale uitgeverij en distributeur van wetenschappelijke informatie. De loopbaan werd gekenmerkt door de verstrengelde draden van wiskunde en informatica. Na zijn pensionering (2003) volgde hij de studie fiscaal recht aan de universiteit van Leiden. Vervolgens was hij vanaf 2011 als buitenpromovendus verbonden aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden voor promotieonderzoek onder de begeleiding van prof. Lubbers en Prof. Gribnau. Het Alfa en Bèta resultaat van het onderzoek is in dit proefschrift opgenomen.

Trefwoordenregister

A

Aanwijzingen voor de regelgeving 42, 44, 47, 140, 245
abstract begrip 126, 132, 154, 201
abstracte formuleringen 31, 34, 35, 38, 114
Actal 48
afbeelding $A \mapsto P$ 269, 270, 271, 274, 275, 276
AFM 41, 46, 203
algoritme 5, 64, 144, 216, 244, 257, 262, 267, 273
Article 15 OESO Model Convention 273
autonomie 1, 9, 24, 32, 49, 237, 239, 245, 254

B

beg.1 61
beginselen 9, 27, 29, 34, 37, 38, 58, 59, 103, 105, 147, 165, 171, 193, 250
beginselgeleide regelgeving 61
beginseltheorie 62
belang 37
belastbare feit 152, 156, 157, 158
belastingdienst 45, 106, 133, 149, 151, 173, 180, 190, 224, 254
belastinggrondslag 44, 45, 47, 245
bestendige lijn 19, 169
Bestimmtheit 130, 133
Bestimmtheitsgebot 130
bestuursorgaan 28, 46, 61, 93, 94, 106, 133, 189

C

cassatie 24, 124, 195, 202, 213, 214, 216, 220, 252
catalogusprijs 87, 135, 196, 234, 246
CBS 82, 234
CO₂-norm 54, 82, 234
codificatiegedachte 18
concretisering van een open norm 7, 165, 170, 173, 212, 220, 249
constructienormen 81
core of certainty 23, 32, 116
correct voorschrift 71

D

def.1 61, 75, 98, 259
def.2 75, 124, 259

def.3 86, 96, 108, 233, 259
delegatie 34, 39, 40, 43, 45, 47, 48, 66, 109, 245
deontische normtheorieën 56
de wetenschapstheorie van Popper 75
dogmatiek 30, 129, 130
draagkracht 58, 59

E

een open richtlijnnorm 31
eigen woning 59, 68
Euribor 135, 196
EVRM 40, 43, 189

F

falsificatie 27, 67, 71, 73, 78, 144, 265
feit volgens Wittgenstein 153
feit $\varepsilon_1 < \text{operator} > \varepsilon_2$ 158, 160, 164, 174
fiscale sukkel 179
fiscale systeem 143, 145, 147, 148, 153
fraus legis 36, 102, 121, 123, 124, 126, 180, 231, 237
functie van een norm 64
functievoorschrift 5
functievoorschrift φ 69

G

gedragsnormen 30, 81, 235
gemengde beslissingen 24, 203, 204, 212, 213, 252
Generalklauseln 30, 33, 49, 127, 133
goed koopmansgebruik 20, 36, 84, 102, 175
Grondwet 39, 40, 245

H

hercodificatie 18
herkenning van open normen 94
herkwalificatie 263
heteronomie 1, 25, 49
Hoge Raad 213, 215, 217, 219, 220

I

inhoud van een open norm 40, 47, 84, 96
iteratief proces 166
iteratieve denkproces van de rechter 171, 180, 250

K

kwalificatie 55, 88, 96, 125, 174, 200, 210, 219
 kwalificatievoorschrift 68, 88, 90, 175, 271

L

leemten 119, 120
 logica 6, 15, 110, 172
 logisch incorrect functievoorschrift 71
 Lücken im Gesetz 119

M

methodiek van de rechter 15, 192, 197, 204, 212, 222, 251, 252
 Ministerie van Financiën 36, 151

N

NEN-normen 78, 138, 139, 141, 196, 235, 254
 niet-onbegrijpelijk 215, 217, 218, 219, 222, 253
 NNI 138
 norm $\forall \varepsilon \in E$ 'imperatief' φ 62, 272
 normgever 107, 247, 261
 normregel 52, 57, 62, 63, 73, 81
 normsoorten 8, 11, 77, 255
 normtheorie 3, 6, 75, 77, 143, 256, 259, 265, 267, 269

O

onbepaald begrip 30, 37, 113, 126, 225, 248
 ontstaan open norm 17
 open norm definitie 82
 operator 154, 183
 optimalisatievraagstukken 59
 Optimierungsgebote 60
 overweging ten overvloede 189, 213

P

Parket bij de Hoge Raad 197, 198
 penumbra of doubt 23, 32, 111, 116, 117
 pleitbaarheid 199, 200, 201, 227
 Porosität 117
 positie van de belastingplichtige 35, 37
 potentiële falsificaties 73
 predicaat 13, 19, 87, 91, 107, 124, 136, 175, 188, 232
 primaat van de wetgever 48
 privaat eigendom 148
 Propositie I 105
 Propositie II 105
 Propositie III 106
 Propositie IIII 106
 prudentieel toezicht 46

Q

q -norm 92, 163, 164, 186, 187, 190, 207, 248, 270
 quantifier 90, 99, 107

R

Raad van State 39
 rechtsfeit 155
 rechtsongelijkheid 49, 230, 240
 rechtsontwikkeling 173, 181, 214, 218, 220, 222, 238
 rechtsonzekerheid 48, 182, 187, 223, 230
 rechtspraktijk 2, 14, 36, 71, 223, 238, 255
 rechtsvinding 15, 24, 105, 124, 170, 174, 175, 180, 183, 204, 250, 251
 rechtszekerheidsbeginsel 31, 39, 59
 rechtvaardigheid 73, 105, 147, 171
 recursief 109
 redelijkheid en billijkheid 18, 19, 24, 36, 39, 67, 74, 97, 102, 103, 104, 171, 237
 referentieobject 54
 regulaar 146, 147, 150
 regie van de rechter 137, 191, 196
 resultaat $y = \varphi(\varepsilon)$ 5, 64, 71, 75

S

schema
 1. structuur functievoorschriften 86
 2. repeterende entiteit-attribuut structuur 89
 3. afleiding soort norm 92
 4. soortnormen 127
 5. verwijzingen naar NEN-normen 139
 6. fiscale systeem 148
 7. systeemstructuur 150
 8. versies van normen 168
 9. equivalente klassen van normen 264
 10. art.15 OESO MOdel Convention 274
 Staatssecretaris 165, 168, 179, 194, 212
 subject<operator>object 154
 subsumptie 25
 symbolische vorm $\forall \varepsilon \in E$ 'imperatief' φ 5, 51, 62, 75
 systeemomgeving 147
 systeemtheorie 7, 15, 16, 43, 143, 259, 266

T

tautologie 74
 taxplanning 112, 185, 194
 terminologische onduidelijkheid 9, 132, 204
 terminologische verwarring 30, 198, 243
 tijdsafhankelijke toestand van een dynamisch systeem 143, 145
 tijdsafhankelijk predicaat 89
 toetsing 12, 74, 106, 166, 180, 201, 206, 219, 265
 transformatie 152

U

onbestimmte Rechtsbegrippen 30, 130, 133
 Unbestimmtheit 131

V

vaagheidslijn 26, 29, 31
vage normen 6, 10, 12, 24, 33, 39, 73, 125, 230
vagueness 117
verificatie 70, 71, 117, 144
verkeersopvatting 10, 30, 31, 81, 164, 246
verzameling omstandigheden 100, 125, 207
vrije bewijsleer 177

W

waarderingsnorm 137
wetenschapstheorie van Popper 3, 27, 72
wetgever-plaatsvervanger 8, 25, 206
wetgeving 27, 39, 42, 48, 78, 108, 7, 238
woz-voorschrift 135, 140

